

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ 1911—12 ՇՐՋԱՆԻ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔԸ

ՆԻՍՏ ԻԵ.

28 Յունուար 1912

Յապագութիւն 8. ՏՕՂՐԱՄԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Պապր-Ալի ձատտէսի, Թիւ 49

1912

Տաճկաստանի անդրանիկ սահմանադրական ժողովուրդը մեր ազգը առաւել եւս շահագրգռուած պիտի ըլլայ յառաջիկայ ընտրութեանց ճակատագրով ու այս պարագային իր բոլոր ջանքերը պիտի լարէ՝ որքան հնար է Հայոց համար նպաստաւոր ելքի մը հասցնելու ընտրութիւնները հայաբնակ գաւառներու եւ մայրաքաղաքի մէջ :

Արդ, նկատելով որ մինչ մէկ կողմէ Ազգ. Պատրիարքարանը ի պաշտօնէ յայտարարեց թէ ինք չէզոք պիտի մնայ յառաջիկայ պետական օրէնսդրական ընտրութեանց մէջ :

Նկատելով որ նոյնը յայտարարուեցաւ եւ մամուլին մէջ ազգային զանազան շրջանակներու կողմէ :

Նկատելով որ, հակառակ այդ հրապարակային յայտարարութեանց, Ազգ. Ժողովի Մայր Դիւանի մի մասը, ինչպէս նաեւ Ազգ. Կեդր. Պատկ. Վարչութեան Ատենապետն ու Ազգ. Ժողովի խորհրդաւորանական խմբակցութիւնները յաճախակի գումարումներով տեղի կուտան թիւր մտածումներու եւ տարակարծիքութեանց :

Նկատելով որ, «համազգային» յորջորջուող ինչ որ ժողով, առանց ո եւ է լուրջ հիմունք եւ կազմութիւն ունենալու, սկսած է ու կը շարունակէ դուռ ժամովաճառ ըլլալ եւ հայ քաղաքացիներու ուշքն ու միտքը շեղել բուն իսկ ընտրական պայքարէն, տեղին վրայ ու լարուած ճիգերով ջանադիր ըլլալէ :

Նկատելով որ, այժմ աւելի քան երբ եւ իցէ թանկ են հայ ժողովուրդին վայրկեանները եւ կենսական անհրաժեշտութիւն է որ իւրաքանչիւր հայ մարդ յստակ ու նպատակաշարժ տեսութեամբ լիովին անձնատուր ըլլայ իր քաղաքացիական պարտականութեան կատարումին եւ որ այդ բանի համար պէտք է ամէն բանէ առաջ իւրաքանչիւր հայ քաղաքացու

յայտնի ըլլայ ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ ԴԻՐՔՆ ՈՒ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ :

Նկատելով միւս կողմէ որ՝ հայ ազգային զանգուածին ամբողջութեան շահերը կը պահանջեն իսկոյն եւ եթ վերջ դնել ներկայ առխարխալի ու անստոր կացութեան, իսկ այդ կարելի է միայն ստեղծելով հեղինակաւոր մարմին մը, որ իրաւական հիմունք ունենալով իր մէջ խտացնելով հայ ազգային բոլոր պաշտօնական մարմիններն ու հաստատութիւնները՝ խօսելու եւ գործելու յանուն ԱՄԲՈՂԶ ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ եւ ծրագրելու մեր ժողովուրդին բռնելիք ուղղութիւնը :

Նկատելով որ, այդ նպատակին չեն ծառայեր երբեք փոխանորդներու կատարուող բանակցութիւններն ու մասնակի քայլերն այս կամ այն խմբակին կողմէ :

Կուգամ առաջարկել Պատկ. Ժողովին որ՝ ընդունելով խնդրին բացայայտ ստիպողականութիւնը՝ իսկոյն եւ եթ կազմէ յատուկ մարմին մը, պաշտօն տալով անոր դիմելու այլ յարանուանութեանց ու մարմիններու եւ անոնց պաշտօնական ներկայացուցիչներուն հետ համախորհուրդ մտածելու, ծրագրելու եւ գործադրութեան դնելու այն միջոցները, որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ ապահովել մեր ազգային շահերուն, թիւին, իրաւունքին եւ գային շահերուն համապատասխան արժանապատուութեան համապատասխան ընտրութիւններ Օսմանեան Խորհրդարանի համար :

Յայտնելով պատրաստակամութիւնս յատենի Պատկ. Ժողովին ալ պարզելու իմ տեսութիւնները ներկայ առաջարկիս մասին եւ խնդրելով, Տէր Ատենապետ, որ բարեհաճիք զայն անմիջապէս ներկայացնել Պատկ. Ժողովին նկատմամբ :

Մնամ յարգանք
Ազգային Երեսփոխան
Հմայեակ Արամեանց

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ ԷՖ. — Իմ գրութեան մէջ արդէն պէտք եղածը ըսած եմ, բայց կը փոփաքիմ բերանացի մէկ քանի խօսք ալ ընել այս կարեւոր խնդրոյն նկատմամբ : Ես այս խնդրոյն վրայ կը նայիմ ոչ թէ իրրեւ Պոլսեցի, այլ իբրեւ գաւառացի եւ աւելի մօտէն շահագրգռուող : Երբ աչքի տողեւ ունենանք գաւառէն եկած համակները, կը հասկնանք տիրող ամբողջ մտայնութիւնը, եւ կը տեսնենք որ ամբողջ գաւառը իր բոլոր յոյսը կեդրոնացուցած է Պոլսոյ վրայ, որպէս զի նպատակայարմար եւ խելացի հրահանգներ տայ : Խորհրդարանի ցրուելէն ի վեր շատ ատեն անցաւ եւ այս միջոցին, կարգ մը ժողովներ, յանձնաժողովներ կազմուեցան այստեղ, իրրեւ թէ հրատապ եւ կենսական խնդրով զբաղելու համար, բայց ցարգ դրական ելքի չեն յանգած : Երէկ եւ այսօր ստացած տեղեկութիւններս ցոյց կուտան որ պարզ ժամովաճառութիւն է եղածը եւ գաւառը կը սպասէ ապարդիւն : Ազգ. Վարչութիւնը իր չէզոքութիւնը յայտարարել է, այս չէզոքութիւնը Ազգ. Ժողովը պիտի իւրացնէ թէ ոչ չեմ գիտեր, բայց ես դէմ եմ չէզոքութեան, եթէ կայ ոյժ մը որ իրաւունք ունի, յանուն բովանդակ տաճկահայութեան արտայայտուելու, այդ միակ մարմինը այս Ժողովն է : Ես չեմ անոնցմէ որ կը ժրտեն կուսակցութեանց գործունէութիւնը, ես կ'ընդունիմ որ պատմական անցեալ ունեցող այս մարմիններն ամենէն աւելի ձեռնհաս են ընտրական պայքարը մղելու, սակայն բնաւ չեմ ընդունիր որ ո եւ է կուսակցութիւն ու ինչպէս իրաւական թէ խմբակցութիւն՝ ըլլայ Դաշնակցական թէ Հնչակեան կամ Վերակազմեալ կամ Ռամկավար, մազի չափ իրաւունք տայ ինքզինքին, ըսելու որ ես ազգն եմ եւ մի կամքս պէտք է տիրապետել : Կ'իմանամ որ մեր քաղաքական կազմակերպութիւնը ոչ միայն մինչեւ հիմայ եզրակացութեան մը չեն յանգած, այլ եւ եղած կապերն խզուած են : Ժողովուրդն եւ իր շահը

վեր է կուսակցական ո եւ է. նկատումէ : Պէտք է որ քաղաքական կուսակցութիւններն ալ ներկայ կենսական եւ հրատապ խնդրին մէջ համաձայնէին, սակայն յանուն ազգին գործելու ո եւ է իրաւունք պէտք է խել անոնց ձեռքէն եւ դարձնել այս ժողովին, ըսելով որ դուն մինակ այս իրաւունքն ունիս : Վարչութեան չէզոքութիւնը յայտարարուելէ յետոյ պէտք է Ազգ. Ժողովին ինքն իսկ իր մէջէն ծնունդ տայ մարմին մը որ միւս յարանուանութեանց հետ ձեռք ձեռքի տալով գործէ, ծրագրելով իր նպատակն եւ որոշ քայլեր առնելով : Ազգ. Ժողովի այսպիսի նիստի մը մէջ՝ քիչ յետոյ եթէ հարկ տեսնուի, Թուրքիոյ մէջ գործող Իթիլաֆի եւ Իթիհատի հանդէպ դիրք ձգելու կուսակից չեմ : Ժողովին հաւաքական վստահութիւնը վայելող գործին հմուտ եւ ձեռքն հաս տարրերէ մարմին մը պէտք է կազմէ իր մէջէն Ազգ. Ժողովը եւ անիկայ պէտք է գործէ :

ԶԱՅՆՆԵՐ. — Բոլորովին չէզոք մարմին մը :

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ ԷՖ. — Չէզոք բառը չեմ ընդունիր :

Թ. ՍԹԱՄՊՈԼԼԵԱՆ ԷՖ. — Ոչ թէ չէզոք, այլ այնպիսի անձերէ բաղկացած, որոնք մեկուս ըլլալ չուզեն :

ՏՐ. Ն. ԹԻԻԼԵԱՆ ԷՖ. — Թող նախ վարչութիւնը իմ հարցապնդումիս պատասխան տայ :

Ո. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Ամենուն փափաքն է այսօր որ Օսմ. Խորհրդարանը ունենայ իր ամենէն արդիւնաւոր անդամները, որովհետեւ Օսմ. Սահմանադրութեան բարեօրդ գործադրութիւնը՝ երկրին ներկային ու ապագային փրկութիւնը կը նշանակէ : Այս տեսակէտով հայ ազգը պարտաւոր կը զգայ զինքը հոն դրել, ինչպէս

Օսմ. Սահմանադրութեան լաւ ծառայութիւններ կատարելու կոչուած եւ պահանջուած կարողութիւնը ունեցող անդամները Այն օրէն իսկ երբ Օսմ. Խորհրդարանի վերակազմութեան հարցը ծագեցաւ, մեզի համար նկատելի կարեւոր կէտեր կային: Վարչութիւնը զիտեց որ նախ ազգը անցեալ Խորհրդարանին մէջ իր թիւին համապատասխան թուով երեսփոխաններ չկրցաւ զրկել, հետեւաբար այս անգամ պարտաւոր էր աշխատիլ որ հայ երեսփոխաններուն թիւը իր թիւին համապատասխանէր, եւ երկրորդ որ հայ ազգը պէտք էր որ հոն զրկէր հայ ազգին համբաւը, խորհրդարանին դիրքը բարձր պահող, տաղանքը մարմնաւորող, իբր հայ եւ օսմանցի խորհող, ազգային առանձնաշնորհումները իր ընկերներուն հետ համախորհուրդ պաշտպանող անդամներ: Ուստի Վարչութիւնը անհրաժեշտ նկատեց կազմել ընտրական գործին հսկող եւ պէտք եղած բացատրութիւնները ընտրողներուն տուող մարմին մը, փափաքելով որ ընտրական գործը կատարուի համազգային գործակցութեամբ: Վարչութիւնը նկատեց որ եթէ ընտրողական մարմինները ճիշդաւորութիւն կամ առանձինն աշխատէին, կրնար ազգը տուժել, ուստի անհրաժեշտ էր որ Պոլսոյ մէջ գտնուէր միակ մարմին մը, որ աշխատէր համակամ: Հետեւաբար, Պատկ. Ժողովիդ յարգելի Ատեւնապետն եւ այս Ժողովին զանազան խումբակցութեանց ներկայացուցիչները Յունւ. 13ին նիստի հրաւիրուեցան Ս. Պատրիարքին նախագահութեամբ: Այդ խորհրդակցութեան մէջ այն եզրակացութեան յանգեցան թէ ազգային առանձնաշնորհումներու խնդրին շուրջ ոչ ոք տարաձայն չէր գտնուէր եւ միաբան պէտք է աշխատէր միւս ընկերներուն հետ: Հայը կրնար երեսփոխան մը ընտրել եւ զրկել, սակայն պահանջուածը այն էր որ աշխատէր համակամ: Վարչութիւնը ինք գործին դեր չստանձնէր ընտր. պայքար մղելու, բայց կ'ուզէ որ ազգին փափաքները իրագործելու

համար մարմին մը կազմուի, ուր խմբակցութիւնները իրենց ներկայացուցիչները կը զրկեն: Այս սկզբունքով, Ազգ. Ժողովին այն անդամները, որ ներկայ էին և Ժողովիդ զանազան դասակարգերը կը ներկայացընէին, ընդունեցին որ այդ յանձնաժողովը ընդլայնեն եւ հրաւիրուեցան հայ յարանուանութեանց անդամներ: Թէ խորհրդակցութիւնները ինչ եզրակացութեան յանգեցան, արդէն ծանօթ են ձեզ եւ ստոյգ լիովին բաւական են պէտք եղած գաղափարը կազմել տալու խնդրոյն վրայ: ՏՐ. Ն. ԹԻԻԼԵԱՆ ԷՖ. — Վարչութեան պատասխանը զիս չգոհացնէր: Վարչութիւնը չէզոք պիտի մնայ թէ պիտի մասնակցի: Վարչութիւնը կ'ըսէ թէ մենք խնդիրը յանձնեցինք կուսակցութիւններէ, յարանուանութիւններէ կազմուած մարմին մը, բայց ո՞ր է Ժողովուրդը, ինչո՞ւ չհրաւիրուեցան անոր անդամները. ահաւասիկ այս կէտերն են որ մեք ուշադրութիւնը կը գրաւեն: ՏՐ. Ս. ԹԵՐԶԵԱՆ ԷՖ. — Վարչութիւնը յայտարարեց որ չեզոք մնալ որոշած է, բայց միւս կողմէ թերթերու մէջ կը կարգանք որ ինք կը թելադրէ որ խումբակցութիւնները միանան եւ նախաձեռնութիւն ստանձնեն այս գործին մէջ: Ես հակասութիւն կը տեսնեմ ստոյգ մէջ, բայց միեւնոյն ատեն պարտք կը համարեմ յայտարարելու որ Վարչութիւնը չկրնար չեզոք մնալ որովհետեւ ուղղակի իրեն կը պատկանի այս խնդիրը: Անշուշտ ընտրական պայքարի չկրնար մասնակցել Վարչութիւնը, բայց միեւնոյն ատեն, զիտել կուտամ որ սահմանադրական հիմնական սկզբունքներէ մէկն է պաշտպանել ազգին իրաւունքները, արդ Օսմ. Խորհրդարանին մէջն է որ պիտի պաշտպանուին ազգին կենսական իրաւունքները, այսինքն հոն պիտի փնտռենք կեանքի, ինչքի եւ պատուոյ ապահովութիւնը, հետեւաբար ընտրական պայքարը Ժողովուրդին թող

լով, Վարչութիւնը պէտք է կարգ մը եական խնդիրներու համար թելադրութիւններ ընէ, օրինակի համար առաւել թուով երկրորդ կարգի ընտրողներ ունենալու համար, պէտք է Թաղ. Խորհուրդներուն հրահանգ տան, որպէս զի առաջին կարգի ընտրողները՝ որոյ քուէով պիտի ընտրուին երկրորդ կարգի ընտրողները՝ իրենց անունները արձանագրել տան: Այն մասին Վարչութիւնը ինչ հրահանգ չկրցաւ, մինչդեռ Յունաց Պատրիարքարանը չորրորդ չըջաբերականը կը հանէ: Գաւառները ինչ հրահանգ չկրցինք, ոչինչ, ուրեմն մենք կը քննանք եւ ասոնց դէմ արդարացում չկրնար ըլլալ մեր ձեռնպահութիւնը: Այս կերպով խնդիրը աւելի կը կոնկրետի: Վարչութեան կ'իյնայ անմիջապէս գործի սկիւիլ. եւ առանձինն մարմին մը միջոցաւ ողի իբրեւ աշխատանք մը խմբակցութիւններու որ անոնք ալ իրենց գործը կատարեն: Ես կը վախճամ որ պիտի զղչան ի վերջոյ, երբ այս անտարբեր վիճակը չարունակէ եւ կամ ամէն գործ ձգուի կուսակցութեանց ձեռք: Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԷՖ. — Յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ ազգին համար հետեւի ամենէն յարմար ուղղութիւնը տեսնելի ամենէն յարմար ուղղութիւնը համար, նախ պէտք է անմիջապէս մեր մատը դնենք վէրքին վրայ: Վարչութիւնը որքան ալ պնդէ թէ չեզոք պիտի մնայ, մենք ալ պէտք է ըսենք թէ սխալ քայլ տաւ, ատոր հետեւանք սկսած է արդէն զգալ, ինչպէս Արամեանց էֆ. ըսաւ: Եթէ կայ մարմին մը, ուրկէ էֆ. ըսաւ, ներկայացուցչական հանգանակ է ըզլի ներկայացուցչական հանգամանք ունեցող ու մարմին, այն մարմինն ալ այս Ժողովն է, իսկ եթէ կ'ուզեն որ Պատրիարքարանը մասնակցած չըլլայ, այն ատեն չորս տարի առաջուան «Սահմանադրական Ակումբ» երեսուն թող դայ եւ գործէ, ոչ թէ իբրեւ անհատ այլ մարմին մը որ իր ետեւ ձայն մը ունենայ: Պէտք էր արդէն հրաւիրուէին նաեւ հայ հաւաքական և հայ բողոքական յարսնուա-

նութիւնները ինչպէս եղաւ անցեալին մէջ: Հայ Սահմանադրական մարմինն ատենապետն էր Գարահան էֆ. եւ պարտք կը ծանրանար իր վրայ բերելու այս առաջարկը այստեղ, որպէս զի աշխատուելու արդիւնք մը յառաջ գար: Ազգ. Ժողովը անդամները կրնային հրաւիրուիլ ոչ իբր երեսփոխան այլ անհատ: Եւ եթէ այս ալ անկարելի է Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետը ինք պէտք է հրաւիրէր ոչ թէ 18 կամ 10, այլ նոյն իսկ 8 երեսփոխան եւ գործի ձեռնարկել: Հ. ԽՕՃԱՍՍԱՐԵԱՆ ԷՖ. — Նախ եւ առաջ պէտք կը զգամ ըսելու որ զիս չի շահազգոներ թէ հայը որքան երեսփոխան պիտի ունենայ Խորհրդարանին մէջ, որովհետեւ հայը չունի մեծամասնութիւն շատ տեղեր որպէս զի առանց ուրիշ տարրի օժանդակութեան կարենայ երեսփոխան ընտրել. մենք զիտենք թէ օտարին շնորհ ինչ կ'արժէ եւ այնպէս կը կարծենք որ թերեւս օր մը մեր առաջին երեսփոխանութիւնը պիտի նախընտրենք իբրեւ ճշմարիտ ազգային ներկայացուցչութիւն: Դարձեալ խնդիր չէ ինձ համար թէ ըլլան անոնք խօսուելու կամ անխօս, որովհետեւ արժանիքի տէր անձեր այնտեղ զրկելու հետամտութիւն եղած ատեն, անոնք նախարարական աթոռներու տէր պիտի ըլլան եւ այդ կերպով անխօսներու թիւը պիտի աւելնայ: Այս է պատճառը ահա որ զիս չի շահազգոներ այս խնդիրը: Բայց Վարչութիւնը կ'ըսէ որ ինք չպիտի մասնակցի ընտրական խնդրոյն. սակայն հակասակ իր յայտարարութեան կը կազմէ մարմին մը եւ անոր որոշումները պարտադիր կ'ընէ, ասով չեզոքութիւնը կորստած կ'ըլլայ եւ մէջ մտած կ'ըլլայ գործին: Արդէն ես այդ չեզոքութիւնը Վարչութեան անձնապաշտութիւնը կը նկատեմ: Այս ընտրական խնդրոյն առթիւ հայոց բաղադրական գործերու չի խառնուելու հաւաստիկ որ կառավարութիւնը դիմէ Յու-

Օսմ. Սահմանադրութեան լաւ ծառայու-
թիւններ կատարելու կոչուած եւ պա-
հանջուած կարողութիւնը ունեցող ան-
դամները Այն օրէն իսկ երբ Օսմ. Խորհրդա-
րանի վերակազմութեան հարցը ծալեցաւ,
մեզի համար նկատելի կարեւոր կէտեր
կային : Վարչութիւնը ղրտեց որ նախ
ազգը անցեալ Խորհրդարանին մէջ իր թիւ-
ւին համապատասխան թուով երեսփո-
խաններ չկրցաւ ղրկել, հետեւաբար այս
անգամ պարտաւոր էր աշխատիլ որ հայ
երեսփոխաններուն թիւը իր թիւին հա-
մապատասխանէր, եւ երկրորդ որ հայ
ազգը պէտք էր որ հոն ղրկէր հայ ազգին
համբաւը, խորհրդարանին զիրքը բարձր
պահող, տաղանքը մարմնաւորող, իբր հայ
եւ օսմանցի խորհող, ազգային առանձնա-
շնորհումները իր ընկերներուն հետ հա-
մախորհուրդ պաշտպանող անդամներ :
Ուստի Վարչութիւնը անհրաժեշտ նկատեց
կազմել ընտրական գործին հսկող եւ պէտք
եղած բացատրութիւնները ընտրողներուն
տուող մարմին մը, փափաքելով որ ընտ-
րական գործը կատարուի համազգային
գործակցութեամբ : Վարչութիւնը նկա-
տեց որ եթէ ընտրողական մարմինները
ճիւղաւորուէին կամ առանձինն աշխա-
տէին, կրնար ազգը տուժել, ուստի ան-
հրաժեշտ էր որ Պոլսոյ մէջ գտնուէր միակ
մարմին մը, որ աշխատէր համակամ : Հե-
տեւաբար, Պատկ. Ժողովիդ յարգելի Ատե-
նապետն եւ այս Ժազովին զանազան խմ-
բակցութեանց ներկայացուցիչները Յունով.
13ին յիստի հրաւիրուեցան Ս. Պատրիար-
քին նախագահութեամբ : Այդ խորհրդակ-
ցութեան մէջ այն եզրակացութեան յան-
գեցան թէ ազգային առանձնաշնորհում-
ներու խնդրին շուրջ ոչ ոք տարածայն
չէր գտնուէր եւ միաբան պէտք է աշխա-
տէր միւս ընկերներուն հետ : Հայը կրնար
երեսփոխան մը ընտրել եւ ղրկել, սա-
կայն պահանջուածը այն էր որ աշխատէր
համակամ : Վարչութիւնը ինք գործօն դեր
չստանձնէր ընտր. պայքար մղելու, բայց
կ'ուզէ որ ազգին փափաքները իրագործելու

համար մարմին մը կազմուի, ուր խմբակ-
ցութիւնները իրենց ներկայացուցիչները
կը զրկեն: Այս սկզբունքով, Ազգ. Ժողովին
այն անգամները, որ ներկայ էին և Ժողովիդ
զանազան դատարարները կը ներկայա-
ցնէին, ընդունեցին որ այդ յանձնաժո-
ղովը ընդլայնեն և հրաւիրուեցան հայ
յարանուանութեանց անգամներ 1 Թէ խոր-
հորդակցութիւնները ի՞նչ եղբակացութեան
յանգեցան, արդէն ծանօթ են ձեզ և ա-
սոնք լիովին բաւական են պէտք եղած
զաղափարը կազմել տալու խնդրոյն վրայ:

ՏՐ. Ն. ԹԻԻԼԵԱՆ ԻՖ. — Վարչու-
թեան պատասխանը զիս չգոհացնէր
Վարչութիւնը չէզո՞ք պիտի մնայ թէ
պիտի մոտնակցի : Վարչութիւնը կ'ըսէ
թէ մենք խնդիրը յանձնեցինք կուսակ-
ցութիւններէ , յարանուանութիւններէ
կաշմուած մարմնոյ մը, բայց ո՞ր է ժո-
ղովուրդը, ինչո՞ւ չհրաւիրուեցան անոր
անդամակերը. հաւատարիկ այս կէտերն են
որ մեք ուշադրութիւնը կը գրաւեն :

ՏՐ. Ս. ԹԷՐԶԵԱՆ ԷՖ. — Վարչու-
թիւնը յայտարարեց որ չեղոք մնալ որո-
շած է, բայց միւս կողմէ թերթերու մէջ
կը կարգանք որ ինք կը թելադրէ որ խըմ-
բակցութիւնները միանան եւ նախաձեռ-
նութիւն ստանձնեն այս գործին մէջ : Ես
հակասութիւն կը տեսնեմ ասոնց մէջ ,
բայց միեւնոյն ատեն պարտք կը համարեմ
յայտարարելու որ Վարչութիւնը չկրնար
չեղոք մնալ որովհետեւ ուղղակի իրեն կը
պատկանի այս խնդիրը : Անշուշտ ընտրա-
կան պայքարի չկրնար մասնակցել Վար-
չութիւնը, բայց միեւնոյն ատեն, զիտել
կուտամ որ սահմանադրական հիմնական
սկզբունքներէ մէկն է պաշտպանել ազ-
գին իրաւունքները, արդ Օսմ. Խորհրդա-
րանին մէջն է որ պիտի պաշտպանուին
ազգին կենսական իրաւունքները, այսինքն
հոն պիտի փնտռենք կեանքի, ինչքի եւ
պատուոյ ապահովութիւնը, հետեւաբար
ընտրական պայքարը ժողովուրդին թող-

լով, Վարչութիւնը պէտք է կարգ մը
էական խնդիրներու համար թելադրու-
թիւններ ընէ, օրինակի համար առաւել
թուով երկրորդ կարգի ընտրողներ ունե-
նալու համար, պէտք է Թաղ. Խորհուրդ-
ներուն հրահանգ տան, որպէս զի առաջին
կարգի ընտրողները՝ որոց քուէով պիտի
ընտրուին երկրորդ կարգի ընտրողները
իրենց անունները արձանագրել տան: Այն
մասին Վարչութիւնը ի՞նչ հրահանգ ղրկեց,
մինչդեռ Յունաց Պատրիարքարանը չոր-
րորդ չըջարեալանը կը հանէ: Գաւառ-
ները ի՞նչ հրահանգ ղրկեցինք, ոչինչ,
ուրեմն մենք կը քննանք եւ ասոնց դէմ
արդարացում չկրնար ըլլալ մեր ձեռնպա-
հութիւնը: Այս կերպով խնդիրը աւելի
կը կնճռալի: Վարչութեան կ'իյնայ ան-
միջապէս գործի սկիւլ. եւ առանձինն
մարմնոյ մը միջոցաւ ողի ի բռն աշ-
խատիլ, թող տալով խմբակցութիւն-
ներու՝ որ անոնք ալ իրենց գործը կա-
տարեն: Ես կը վախնամ որ պիտի գլչան
ի վերջոյ, երբ այս անտարբեր վիճակը շա-
րունակէ եւ կամ ամէն գործ ձգուի կու-
սակցութեանց ձեռք:

Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԷՅ. — Յառաջիկայ
ընտրութեանց առթիւ ուղղին համար հե-
տեւելի ամենէն յարմար ուղղութիւնը
գտնելու համար, նախ պէտք է անմիջա-
պէս մեր մօտը գնենք վերքերն Վրայ,
Վարչութիւնը որքան ալ պնդէ թէ չեղո՞ք
պիտի մնայ, մենք ալ պէտք է ըսենք թէ
սխալ քայլ առաւ, ատոր հետեւանքը
սկսած է արդէն զգալ, ինչպէս Արամեանց
էֆ. ըսաւ: Եթէ կայ մարմին մը, ուրկէ
պէտք է ըլլի շերկայացուցչական հան-
գամանք ունեցող ու մարմին, այն մար-
մինն ալ այս Ժողովն է, իսկ եթէ կ'ու-
զեն որ Պատրիարքարանը մասնակցած
չըլլայ, այն առեւն չորս տարի առաջուան
«Սահմանադրական Ակումբը» երեւան թող
գայ եւ գործէ, ոչ թէ իրեւ. անհատ այլ
մարմին մը որ իր ետեւ ձայն մը ունենայ
Պէտք էր արդէն հրաւիրուէին նաեւ հայ
հաւաքական և հայ բողոքական յարմուտ-

Կուլթիւնները ինչպէս եղաւ անցեալին մէջ և
 Հայ Սահմանադրական մարմնոյն ատենա-
 պետն էր Գարահան էֆ. եւ պարտք կը
 ծանրանար իր վրայ բերելու այս առա-
 ջարկը այբաբեղ, որպէս զի աշխատուեալ եւ
 արդիւնք մը յառաջ գար ։ Ազգ. Ժողովի
 անդամները կրնային հրաւիրուիլ ոչ իբր
 երեսփոխան այլ անհատ ։ Եւ եթէ այս ալ
 անկարելի է Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետը
 ինք պէտք է հրաւիրէր ոչ թէ 18 կամ 10,
 այլ Կոյն իսկ 8 երեսփոխան եւ գործի
 ձեռնարկել ։

2. ԽՕՃԱՍՍՍՐԵԱՆ ԷՅԺ. — Նախ եւ ա-
ռաջ պէտք կը զգամ ըսելու որ զիս չի շա-
հազրդոներ թէ հայը որքան երեսփոխան
պիտի ունենայ Խորհրդարանին մէջ, որով-
հետեւ հայը չունի մեծամասնութիւն շատ
տեղեր որպէս զի առանց ուրիշ տարրի
օժանդակութեան կարենայ երեսփոխան
ընտրել. մենք գիտենք թէ օտարին շնորհը
ինչ կ'արժէ եւ այնպէս կը կարծենք որ
թերեւս օր մը մեր առաջին երեսփոխա-
նութիւնը պիտի նախընտրենք իբրեւ ճշ-
մարիտ ազգային ներկայացուցչութիւն ։
Դարձեալ խնդիր չէ ինձ համար թէ ըլ-
լան անոնք խօսուն կամ անխօս, որով-
հետեւ արժանիքի տէր անձեր այնտեղ
ղրկելու հետամտութիւն եղած ատեն, ա-
նոնք նախարարական տիպոսներու տէր
պիտի ըլլան եւ այդ կերպով անխօսներու
թիւը պիտի աւելնայ ։ Այս է պատճառը
ահա որ զիս չի շահազրդոներ այս խնդիրը ։
Բայց վարչութիւնը կ'ըսէ որ ինք չպիտի
մասնակցի ընտրական խնդրոյն. սակայն
հակառակ իր յայտարարութեան կը կազմէ
մարմին մը եւ անոր որոշումները պար-
տադիր կ'ընէ, ասով չեզոքութիւնը կ'ու-
սուած կ'ըլլայ եւ մէջ մտած կ'ըլլայ դոր-
ծին ։ Արդէն ես այդ չեզոքութիւնը վար-
չութեան անձնասպանութիւնը կընկատեմ ։
Այս ընտրական խնդրոյն առիթով՝ հայոց
ըսազքական զործերու չիխառնուելու
յայտարարութիւնը, պատճառ կ'ըլլայ ա-
հաւասիկ որ կառավարութիւնը գիմէ Յու-

նայ Պատրիարքարանը, Պուլկարներուն, Խախտարան, մինչդեռ չեն գար մեր Պատրիարքարանը, որովհետեւ մեր Պատրիարքարանը կը դադարեցնէ ինքզինքը ազգին ներկայացուցիչը ըլլալէ. ազգին անձնասպանութիւնը այս է անաւտակ. Հայ ազգը 240 մէյուսներու մէջ միայն պէտք չէ որ արժեցնել տայ ինքզինքը, այլ Ազգ. Պատրիարքարանը պէտք է շատ զօրեղ ներկայանայ եւ ազգը ներկայացնելու հանգամանքին մէջ մնայ, պատասխանելու համար կառավարութեան այն առարկութեան թէ դուք բողոքելու իրաւունք չունիք մէյուս ունիք. մենք չէզոքութիւն հռչակելով անգիտակցաբար կառավարութեան տեսակէտն է որ կուգանք հաստատել՝ ըսելով որ իրաւունք ունիք: Քաղաքական կուսակցութիւնները կրնան բանակցութիւններ կատարել, բայց երբ ազգին անունով կը կատարուին, պէտք է գիտնալ որ, այդ հեղինակութիւնը միայն Պատրիարքարանն ունի եւ անիկա պէտք է պահէ իր այս իրաւունքը եւ հսկէ հանրային եւ ազգային շահերու պաշտպանութեան: Եւ կ'առաջարկեմ որ Պատրիարքարանը իր ետեւը ունենալով կողմակերպութիւնները՝ հանրային կարծիքը ուղղէ, պարտաւորելու համար մեր առաջարկները:

Յ. ՇԱՀԻԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Ցարդ ըսուածներուն մէջ խնդիրը իր ճշգրտութեամբ չհերկայացուեցաւ, ըսուած խօսքերէն իմ ստացած տպաւորութիւնս այս է որ հարցին էութիւնը յեղաշրջուած կը ներկայացնեն եւ այս կամ այն քաղաքական կուսակցութիւններու սխալ դիտումներ կը վերադրեն, ըսելով որ իբր թէ անոնք յանուն ազգին կը բանակցին: Կը պատասխանեմ թէ կուսակցութիւնները երբեք չեն յաւակնած յանուն ամբողջ ազգին խօսելու կամ գործելու: Գալով այն առաջարկին թէ Պատրիարքարանը ազգին իրաւունքները պաշտպանելու համար իր ձեռքը առնէ պայքարը, անոր ալ կը պա-

տասխանեմ թէ ազգը վտանգի ենթարկելու համար, աւելի յաջող ճանապարհէն կրնար ըլլալ: Ոչ մի երկրի մէջ Խորհրդարանը վարչական ու եւ խնդիր ձեռք չառնէր, այսպիսի ընթացք մը պիտի նշանակէր որոշ հոսանքներ, քաղաքական վարդապետութիւններ ազգին վրայ պարտադիր ընել, հետեւաբար անոնք չեզոք կը մնան եւ քաղաքական կուսակցութիւնները կը վարեն պայքարը եւ ժողովուրդը որուն որ համակրի, անոր կուտայ ըուէն: Ազգ. Ժողովը եւ Պատրիարքարանը, չեն կրնար յանուն ազգին՝ այս կամ կուսակցութեան յարիւ, այս տեսակ ձեռնարկ մը ազգային իրաւունքներուն դէմ է, ճիշդ է որ Յունաց Պատրիարքարանը չըջարեալաններ զրկեր է, բայց ոչ թէ քաղաքական պայքարի մասնակցութեան համար, այլ ընտրելիներու պարտականութեան գիտակցութիւն ներշնչելու համար: Հարկաւ Պատրիարքարանը եւ Թաղ. Խորհուրդները ընտրական գործողութիւններ պիտի կատարեն, բայց ասիկայ ըսել չէ քաղաքական պայքար կը մղեն: Եթէ կը կարծէք որ Պատրիարքարանը իր չեզոքութենէն հրաժարելով, պիտի յաջողի 10—20 ձայն զրկել, 240 հոգիի մէջ կը խեղդուի անիկայ, ասիկայ վտանգ է, որովհետեւ 50—100 հոգի ազգը չեն ներկայացնել եւ 10—20 անձեր իրենք իրենց քաղաքական ուղղութիւն մը կրնան գծել եւ պարտաւորեցնել ամբողջ հայ ազգը անոր հետեւելու: Եւ որովհետեւ այս ժողովը չկրնար միանալ խմբակցութիւններու մէջ, ամենամեծ ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլայ չեզոքութիւն պահելով:

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ ԷՖ. — Այլ է երկրի մը բաղկացուցիչ տարրերուն հետ աշխատիլ տիրող պետութեան խորհրդարանի անդամ ընտրել տալու համար, այլ է եթէ պայքար մղէր ուղղակի իր խորհրդարանի անդամներու ընտրութեան համար:

Ա. ՎՈՒՄԵԱՆ ԷՖ. — Ես ուշադրու-

թեամբ լսելով բոլոր խօսուածները, յանգեցայ այն եղրակացութեան թէ երբ պայքար կայ, կուսակցութեանց յարելու անհրաժեշտ պէտք ալ կայ, որովհետեւ եթէ պայքար պիտի մղենք, ու եւ կողմ հրապարակ պիտի գայ եւ բնականաբար պիտի յարի մէկուն կողմը: Կ'ուզէք որ ընտրական պայքարին վրայ խօսինք, բայց չխօսինք օսմանեան քաղաքական հոսանքներու իթթիհատի եւ իթիլաֆի վրայ, ասիկայ ինչպէս կարելի է, պայքարին հետ մեծ կապ ունին նաեւ այդ հոսանքները, պայքարին ճատ լաւ բացատրեց Շահրիկ-եան էֆեն, որ մենք բարոյական մարմին մը ենք: Պատրիարքարան մը անհունապէս կրնայ բարձր ըլլալ քան տասը երեսփոխան: Պոլսոյ Ազգ. Ժողովը իր կազմով 100,000 ժողովուրդի եւ գաւառի մէկ մասին հաւաքոյթն է: Թուրքիոյ 2 միլիոն ըուէին մէջ չկրնար վարիչ հեղինակաւոր ըուէին մէջ 100,000 ըուէն, ամէն դեր կատարել այս 100,000 ըուէն, ամէն գաւառ իր ժողովներն ունի որկը գործեն առանձինն ու անկախ, ինչպէս կաթողիկոսական ընտրութեան կը մասնակցին, իրենք ուղղակի պատգամաւոր զրկելով, Հոս ժողով կ'ընենք հայ դպրոցներու եւ կրօնական իրաւունքներ պաշտպանելու համար, կան իրաւունքներ պաշտպանելու համար, որոնք օրէնքները պաշտպանելու համար: Դուած օրէնքները պաշտպանելու համար, եթէ Ազգ. Ժողովը ընտրուած ըլլար այն ձեւով ինչ որ են ճիշդները ուրիշ այն ձեւով մէջ, հասկնալի էր, բայց այս ազգերու մէջ, հասկնալի էր, բայց այս ժողովը Թուրքիոյ Հայոց անգամ ներկայացուցիչը չէ: Քաղաքական կուսակցութիւնները կրնան այսօր յաղթական ըլլալ թիւները կրնան այսօր յաղթական ըլլալ ու վաղը պարտուիլ, բանտին ծակերը մտնել, մինչդեռ Ազգ. Պատրիարքարանը կը մնայ, ու եթէ Պատրիարքարանը իր չեզոքութիւնը չպահէ, պիտի ենթարկուի այն վտանգներուն, որոնց շարունակ են թակայ են քաղաքական կուսակցութիւնները: Օրինակի համար, Ռուսիոյ մէջ քաղաքական խնդիրներու առեւ կալուածներու գրաւումին առթիւ կուսակցու-

թիւներն էին որ գործեցին, էջմիածինը չմարտեցաւ խնդրին մէջ: Այսօր այդ պատճառով կուսակցականները բռնուեցան, կը դատուին բայց էջմիածին չգայան, ասիկայ թող լաւ օրինակ մը ըլլայ եւ Պատրիարքարանը թող չխառնուի քաղաքական պայքարներու, Օսմանեան այս կամ այն հոսանքին ենթարկուելու վտանգէն բարձր թող մնայ: Ոչ պարոններ, ոչ միայն այս ժողովը, նոյն իսկ Օսմ. Խորհրդարանը, չի կրնար խել այդ գործը կուսակցական չեզոքութիւնը: Եւ արդէն իրաւունք ալ չունինք, որովհետեւ տեսանք որ նոյն իսկ կաթողիկոսական ընտրութեան առեւ զրանուեցան նոյն իսկ եկեղեցականներ, որոնք չի յարգեցին այս ժողովին փափաքը եւ գաղթի ուրիշ անձերու ըուէ տուին:

Տ. ՀՄԱՅԵԱԿ Ս. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ. — Օսմանեան երկրին մէջ, հայ ազգ անունով ժողովուրդ մը կայ, որուն տէր կ'ըլլայ ամէն առտուն կանուխ ելող անձ. մենք ոչ իթթիհատական, ոչ ալ իթիլաֆական ենք, այլ իբրեւ հայ ազգի անհրաժեշտ մարմին ենք, եկեղեցականով, աշխարհականով եւ կուսակցութիւններով, ուստի պէտք է աշխատինք եւ գործենք այդ ուղղութեամբ: Չորս տարուան փորձը մեզ յուսալիափ ըրաւ, Յոյներն հաշիւով վիճակագրութեամբ կ'ապացուցանեն ու կը պնդեն թէ իրենք 6 միլիոն են, եւ այդ համեմատութեամբ երեսփոխան կը պահանջեն, մենք ինչ ունինք, ո՞ր է մեր մարդահամարը, մենք ամէն բանի մէջ բեկեալ ենք արդէն, ուրկէ՞ պիտի պահանջենք որ մենք այսքան միլիոն ենք եւ սաչափ երեսփոխան կ'ուզենք: Մենք գիտենք որ 2 ու կէս—երեք միլիոն ենք, բայց մեզի կ'ըսեն որ դուք 1,800,000 հոգի էք, մենք ալ գլուխ կը ծռենք, կը համակերպինք: Մեր նախորդ մէյուսները իրենց սահմանին մէջ եւ իրենց հաշիւներով կատարեցին պաշտօնին: Շահրիկ-եան էֆենտի մեզի Եւրոպական Խորհրդարանէն կը ձառէ, մենք ոչ Գերմանիոյ մէջ

ենք, ոչ Ծրանսայի եւ ոչ ալ Ամերիկայի, ամէնքդ ալ գիտէք թէ ինչ ճնշման տակ ենք, գաւառի մէջ գիտէք որ մեր ժողովուրդը ինչպէս քուէ կուտայ, ինչ ճնշումի տակ. մենք մէկ շաղկիով ապրող ժողովուրդ ենք եւ հետեւաբար մեր զօրութիւնները մեր ոյժերուն մէջն է, ուստի ամփոփենք մեր ոյժերը եւ սշխատինք ու ինչ որ կարելի է մտածենք, կարենալ պահպանելու հայ ազգին հաստատուն իրաւունքները: Մենք իրաւունք ունինք 25 երեսփոխան ունենալու Խորհրդարանին մէջ եւ նոյն իսկ մեզի պէս եկեղեցականներ ալ կրնան ընտրուիլ անոնց մէջ:

Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԷՖ. — Իմ կարծիքովս, կարելի չէ ընդունիլ որ Վարչութիւնը գործնական դեր մը ունենայ այս խնդրոյն մէջ: Քաղաքացիական իրաւունքի մը գործադրութեան խնդիրն է այս, հետեւաբար Վարչութեան նախաձեռնութիւնը կանոնական չեմ նկատեր այնպիսի պատճառներով, որոց վրայ դռնբաց նիստի մը մէջ խօսելն ալ շատ խոհական գործ մը չպիտի ըլլայ: Վարչութիւնը այս խնդրոյն համար այս կամ այն հրաւիրելով ալ չհզոք մնացած չըլլար: Ազգ. Ժողովը եթէ այսօր այս վիճաբանութեան հիման վրայ, պաշտօնական ձեւ մը տայ խնդրոյն, այս ալ օրինաւոր ձեւ մը չէ: Բայց որովհետեւ կարելի չէ նաեւ խնդիրը ձգել իր վիճակին մէջ, ուստի պէտք է իրից միջոց մը գտնել: Այստեղէն կազմուած մարմին մը, Պոլսէն ընտրուելով գաւառներուն վրայ հակակշիռ ի գործ դնելու պարագան քիչ մը երեւակայական կ'երեւայ ինծի: Գաւառները կան վարչական, պաշտօնական մարմիններ՝ որոնք բնականաբար խոհեմութիւն պէտք է ունենան չմիջամտելու գործին: Իսկ եթէ խնդիրը այստեղէն ընտրուելիք երեսփոխաններու կը վերաբերի, վարչութիւններ եւ մարմիններ առանց գործին մէջ մտնելու, կրնան խնդիրը իր վիճակին մէջ չթողուլ, հետեւաբար կը փափաքէի որ Թաղ. Խորհուրդները զբաղին

որովհետեւ փորձը ցոյց տուաւ որ այդ նախաձեռնութեան ոգին չունին անոնք, իրենց միակ միջոց՝ պէտք կը տեսնեմ դառնալու 4 տարի առաջուան դրութեան, գումարելով ազգային երեսփոխաններէ անպաշտօն մարմին մը, որպէս զի պէտք եղած հրահանգները տայ եւ հսկէ անոնց պործադրութեան: Այս մարմինը կրնայ հրաւիրել նաեւ հայ հոռմէականները եւ հալ բողոքականները կամ կուսակցութիւնները եթէ պէտք տեսնէ՝ որպէս զի գործակցին իրեն, ես այս կ'առաջարկեմ իրենց միջոց գործելու:

Դ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԷՖ. — Օսմանեան երեսփոխանական ընտրական խնդիրներու մասնակցութեան համար, ձեռք առնուած միջոցները տեղի տուին երկու կարծիքներու արտայայտութեան: Մէկ մասը ըսաւ որ Վարչութիւնը ուղղակի չի շահագրգռուի՝ այլ ընտրական պայքարը ազգին ներկայացուցիչը եղող այս Ժողովը վարէ: Ուրիշներ ալ ըսին որ խնդիրը յանձնուի Վարչութեան վերին հսկողութեան՝ թողով որ կուսակցութիւնները զբաղին անով: Այս ընտրութեան մասնակցելու խնդիրը այնպիսի իրաւունք մըն է որ, ընդհանուր օրէնքներով տրուած է բոլոր անհատներու, հետեւաբար այս տեսակէտները աչքի առջեւ ունենալով, Ազգ. Վարչութիւնը եկեր յանգեր է այնպիսի եզրակացութեան մը որ ամենէն ընդունելին եւ բանաւորն է: Վարչութիւնը կ'ըսէ թէ քաղաքացիական այս իրաւունքի գործադրութեան առթիւ՝ իր ձեռնպահութիւնը աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ, որովհետեւ չկրնար պատասխանատուութիւն ստանձնել ազգին առջեւ, ու չգիտեր թէ որ քաղաքական կուսակցութիւնը պիտի յաղթանակէ ի վերջոյ, ահա այս պատճառաւ որոշեր է որ գործօն մասնակցութիւն մը չունենայ: Բայց միեւնոյն ատեն կ'ուզէ որ հսկելու իրաւունք մը ունենայ, այսինքն կ'ուզէ գիտնալ թէ ինչ անհատներ պիտի ըլլան

ազգին շահերը պաշտպանողները եւ անոնք ինչ տեսակ ըմբռնում ունին ազգային շահերու նկատմամբ: Ասիկայ տեսակ մը հակակշիռ կրնայ նկատուիլ, սակայն միակ միջոցն ճամբան է, որովհետեւ պիտի կրնան Պատրիարք եւ Վարչութիւն ապագայ իրողութիւններէ եւ կուսակցական պայքարներէ բարձր մնալ: Ես աւելի բացատրութիւն տալու հարկ չեմ տեսներ՝ սահմանադրական պարտականութեանց կիրառութեան մէջ աւելի բանաւոր ուղղութեան մը հետեւելու անկարելիութիւնը բացատրելու համար, ու պարտականութիւնը մասնաւորապէս Տօքթ. Թէրզեանի յաւակնոտ արտայայտութեանց որ այս ընտրական պայքարին մէջ Վարչութեան ձեռնպահութիւնը վտանգաւոր կը նկատէ, ես կը նկատեմ ատիկայ արդիւնք սխալ ըբռնումի մը: Ազգ. Վարչութեան ներկայ ընթացքը կը փրկէ զինքը ամէն ապագայ անյաշուութիւններէ եւ պատասխանատուութիւններէ: Թէրզեան քիչնախ ըսաւ որ աւելի յարմար էր եթէ առանձին մարմին մը զբաղէր այս խնդրով, կարծեմ թէ եղածն ալ նոյնն է հիմայ աւելի հաստատ եւ օրինական կազմակերպութեամբ: Սահմանադրական աւելումը այն ատեն ընտրուած էր, արդի խառն մարմին ընտրութեան եղանակով, նուազ տարբերութեամբ մը, այսինքն հիմայ կ'անդամակցին այդ մարմինը քաղաքական եւ Ազգ. Ժողովի կուսակցութեանց եւ հայ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ: Զեղքները ոչ մէկ իրաւունք ունին մասնակցելու այս պայքարին, բանի որ իրենց սեփական կարծիքները չունին, այլ կրնան թելադրութիւններ ընել լոկ: Միայն կազմակերպուած մարմիններն են որ կրնան պայքար մղել եւ քանտիտաներ որոշել ու յաջողցնել իրենց միջոցներով: Ուրիշն այս ջողցնել իրենց միջոցներով կը հասկցուի որ Վարչութիւնը իր վերին հսկողութիւնը կը գործադրէ: Խօսաբանին էֆէնտի քիչ առաջ խօսեցաւ յոյներու մօտ եղած դի-

մոմներու մասին, բայց ինչպէս կ'երեւայ իր անդեկութիւնները ճիշդ կերպով չէ քաղած, ես կը հաւատամ թէ կառավարութիւնը ընդունած է Ազգ. Պատրիարքարանի գոյութիւնը եւ իրաւասութիւնը ու պիտի պաշտպանէ զայն ոչ թէ պիտի խզէ այդ կապը: Ես հոս պէտք չեմ տեսներ ցոյց տալու թէ ինչ միջոց ձեռք պիտի առնէ այդ մարմինը, նոյնպէս ուրիշ ազգերէ ալ օրինակ առնելու պէտքն ալ աւելորդ է, ամէն պարագայի մէջ ուղիղ կամ սխալ այդ յանձնաժողովն է որ պիտի առնէ իր քայլերը կամ ամէն պատասխանատուութիւն իր վրայ իր կազմակերպուած քաղաքական մարմին:

Մ. ՀԱՅԿԱՋՆ ԷՖ. — Ոչ այս Ժողովը ոչ ալ Վարչութիւնը յարմար չէ որ միջամտն այս խնդրոյն եւ պաշտօնական հանգամանք ստանձնեն ընտրական խնդրոյն մէջ: Հետեւաբար պէտք է որ դարձեալ միեւնոյն սահմանադրական ակումբը գումարուի եւ անոնք ալ իրենց զանազան ճիւղերը եւ մոլորակները ունենան ու պայքարը ժողովուրդը ինքը մղէ: Ես անհաւատ կը նկատեմ մեր պաշտօնական մարմիններու համար երբ միջամտն այս խնդրոյն եւ այս պատճառաւ անակնկալներ ալ կրնան տեղի ունենալ, որոց պատճառաւ խնդիր է թէ ինչ դիրք կ'ունենան օրուան պետական իշխանութեան առջեւ: Փոխանակ խօսելու մարմանէն բռնուելու, յիշենք յիմար եւ իմաստուն կուսանաց պատմութիւնը եւ ըստ այնմ յանձնենք գործը սահմանադրական մարմինոյն որ վարէ այս գործերը օրինաւորութեան սահմանին մէջ:

Հ. ԼԱՃԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Կ'ուզէի քանի մը խօսքով պարզել կարծիքս այս խնդրոյն վրայ: Մենք ընտրական խնդիր կ'ըսենք ու կ'երթանք: Անցեալին մէջ բաւական փորձառութիւն ձեռք բերինք արդէն, թէ ամէն քաղաքացի ինչպէս կը գործէ, թէ ընտրութիւնները ինչպէս

տեղի կ'ունենան, եւ հետեւաբար ամէն
անհատ կը գտայ այս ամէնը ու ըստ այնմ
կը գործէ : Պատրիարքարանը ինքզինքը
չէզոք հռչակելով ինչ ըրած պիտի ըլլայ,
սա միայն որ ուղղակի կերպով հայու-
թեան աթոռները պիտի շատնան Երեսփո-
խանական ժողովոյ մէջ, ինչ կերպով,
սա կերպով որ բնականաբար անոնք
միայն պիտի կրնան ուղղեցոյց ըլլալ, ու-
րոնք որ կրնան գործել՝ եւ այս կերպով
ապագայի ըսի ըսաներու առիթ չպիտի
տրուի, հետեւաբար ազգը ներկայացնող
անձեր, լաւագոյն պայմաններով ընտ-
րուած ըլլալով, իրենք պէտք է ընեն ինչ
որ հարկ է այս նպատակին յաջողու-
թեան համար : Հայկ էֆ. Խօճասարեան
Յոյները օրինակ բերաւ մեզի. անոնք
տարբեր կերպով կը վարուին եւ շատ մի-
ջողներու կը գիմեն, մենք պէտք է թու-
ղունք այս խնդիրը քաղաքական կուսակ-
ցութեանց, որպէս զի անոնք վարեն այս
ընտրութեան գործը, ըստ իս այս է լաւա-
գոյն միջոցը :

ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Վարչու-
թիւնը չեզոք հռչակած է ինքզինքը : Ես
խօսեմ քայլ մը կը նկատեմ այս ձեռնարկը,
իսկ երկրին մէջ գործող քաղաքական կու-
սակցութիւններէ մէկուն յարելու քաղա-
քականութիւնը վնասակար կը նկատեմ
մեր շահերուն : Ըսուեցաւ նաեւ որ կա-
ռավարութիւնը Յունաց Պատրիարքարա-
նին կարեւորութիւն կուտայ մինչդեռ
նոյն կարեւորութիւնը չտար մեր Պատ-
րիարքարանին : Ամէնքս ալ գիտենք սա-
կայն որ մեր եւ Յունաց Պատրիարքա-
րանի դիրքը բոլորովին տարբեր են իրարմէ,
օրինակի համար տեղեր կան ուր յոյն
Ժողովրդեան ընդհանուր ազգաբնակու-
թեան հետ համեմատութիւնը 100ին 80 է,
մինչդեռ մեր համեմատութիւնը 100ին
20 է եւ այս գիտակցութեամբ էր արդէն
երբ Պուշօ էֆ կ'ըսէր որ եթէ զիս մէկ
դռնէն վռնաւք, ես միւս դռնէն ներս
պիտի մտնեմ : Հետեւաբար ինչ կը մնայ

ընել, աշխատիլ որ իւրաքանչիւր խմբակ-
ցութեան, կազմակերպութեան եւ յարան-
ուանութեան ներկայացուցիչներէ կազ-
մուած մարմնոյ մը միջոցաւ վարենք ընտ-
րական պայքարը : Բայց որչափ շատ ըլ-
լան այս ներկայացուցիչները, այնչափ ի-
րար չպիտի հասկնանք, հետեւաբար կական
հոգի կը բաւէ : Գանք քաղաքական կու-
սակցութեանց, մենք չենք կրնար անոնք
ընել գուրս նետել մեր մէջէն բայց եւ
այնպէս անոնք ալ յանուն ազգին բա-
նակցելու բնաւ իրաւունք չունին՝ արդէն
կուսակցութիւն կուսակցութեան հետ կը
բանակցի եւ ասկէ կարելի չէ հետեցնել
թէ յանուն ազգին կը գործեն, իսկ կա-
ռավարութեան ղրուի գտնուող Իթթիհա-
տական մը, օրինակի համար՝ այդ պաշ-
տօնին մէջ կուսակցական գործիչ է : Կու-
սակցութիւնը տարբեր է քաղաքական
կազմակերպութիւնէն, ու ամէնքս ալ կը
խոստովանինք քաղաքական կազմակեր-
պութեանց դերը : հետեւաբար այս ընտ-
րական գործին մէջ ալ պէտք ունինք քա-
ղաքական կազմակերպութեանց, որոնք
չեմ կարծիր որ ազգային շահերը նկատի
չառնեն : Մենք առ առաւելն Պուշոյ ընտ-
րութեան համար կրնանք բանակցիլ ու
համաձայնիլ ու եւ է կուսակցութեան հետ,
իսկ գաւառը մեզմէ հրահանգ չսպասեր,
անոնք ապուշ չեն ու ի հարկին մեզի դաս
ալ կրնան տալ : Կ'աղաչեմ որ այս խն-
դիրը երկար բարակ չծեծուի ու ազգին
ամէն տարրերը միանալով ազգին բաղ-
ձանքները ղրուի հանենք :

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Վաւերան էֆ.
իբ խօսքերուն մէջ կարգ մը յայտնու-
թիւններ ըրաւ : Ասոնցմէ մէկը այն էր որ
կուսակցութիւնները այսօր յաղթող կ'ըլ-
լան վաղը կը պարտուին ու շղթայի կը
զարնուին : Ուրեմն հոս չվիճարանինք
այս խնդրոյն վրայ այլ ամէնքը մէկէն
desavouer ընենք : Իսկ եթէ պիտի մտած-
ուի ապահով ճամբու մը վրայ, այդ ճամ-
բան ալ այն է որ եթէ հետեւինք մէկ

կուսակցութեան, կը վախճուի որ օր մը
անոր իյնալովը միւս կուսակցութիւնը վրէժ
առնէ, հետեւաբար փոխանակ հետեւելու
այսպիսի վտանգաւոր ուղղութեան մը,
աւելի լաւ կ'ըլլայ անշուշտ որ 2—3ուկէս
միլիոն հայութեան թիւին համապատաս-
խան երեսփոխաններ ունենալու աշխա-
տի՝ երեսփոխանական, վարչական ժո-
ղովներով, առանց յակելու Իթթիհատի
կամ Իթիլաֆի, այսինքն մէկ կամ միւս
կողմ : Ես այս կերպով աշխատելուն մէջ
ոչ միայն ու եւ է վտանգ չեմ տեսներ, այլ
եւ աւելի ապահովութիւն ու ազգին
քուէով ընտրուած երեսփոխաններ ան-
ուանելու կարելիութիւն :

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ատենական գործողու-
թեանց համար սահմանեալ ժամանակը
անցաւ...

Ա. ԱԼՊՈՅԱՆՆ ԷՖ. — Եթէ օրա-
կարգ պիտի անցնի խնդիրը այն ատեն կը
վիճարանինք, այսօր այսչափ բաւա-
կան է :

ՁԱՅՆԵՐ. — Այո, այո :

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ուրեմն այս խնդրոյ
մասին ներկայացուած բանաձեւները հե-
տըզհետէ կարդանք :

(Ատենադպիր էֆ. կարդաց հետեւեալ
բանաձեւները).

ԲԱՆԱՁԵԻ

Ազգային ժողովը հաւանութիւն յայտ-
նելով Վարչութեան՝ որ որոշած է պաշ-
տօնապէս չմիջամտել Օսմանեան Խորհր-
դարանի հայ մէկուսներու ընտրական
պայքարին :

Նոյնպէս հաւանութիւն յայտնելով այն
անպաշտօն նախաձեռնութեան, որով հրա-
ւէր ուղղած էր զանազան քաղաքական
կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,

ինչպէս նաեւ հայ կաթոլիկ եւ բողոքա-
կան ազգայիններու, ընտրական յանձնա-
խումբ մը կազմելու :

Փափաք կը յայտնէ որ Վարչութիւնը
այլեւս իր դերը լրացած համարելով, ըստ
իր որոշման, բոլորովին չէզոք մնայ Օս-
մանեան Խորհրդարանի ընտրութեանց մէջ
եւ անոնց հոգը թողու վերոյիշեալ մարմ-
նոյն :

Երուանդ Օսեան

Ազգային ժողովը լսելով Օսմ. Խոր-
հրդարանի համար Հայ Երեսփոխաններ
ընտրելու խնդրոյն վրայ եղած վիճաբա-
նութիւնները, կը յայտարարէ թէ ինքը կը
փափաքի որ Պատրիարքարանը եւ Ազգ.
Վարչութիւնը իրենց բոլոր ուժով աշխա-
տին Հայոց թուոյն ճիշդ համապատասխան
չափով Հայ Երեսփոխան ընտրել տալու
մասին հարկ եղածն ընել : Իսկ գանտի-
տաներու մասին ոյժ տալ բոլորովին չէ-
զոք անձերու, որպէս զի մէկ կամ միւս
կուսակցութեան յաղթած ատենը ազգային
շահերը չվտանգուին :

Մարկոս Նաթանեան

Ժողովս ինկատ առնելով խնդրոյն
զուտ քաղաքացիական հանգամանքը, կը
յանձնարարէ հետեւիլ 1908ի ընտրու-
թեանց առթիւ ընդունուած դրութեան :

Ազգ. Երեսփոխանք

Պ. Փափազեան Ա. Յ. Գասպարեան

Ժողովը լսելով Օսմ. Երեսփոխանա-
յառաջիկայ ընտրութեանց մասին Վար-
չութեան տուած բացատրութիւնները,
կատարելապէս կը հաւանի վարչական
տնօրինութեանց եւ կը հրաւիրէ Վարչու-
թիւնը շարունակել իր վերին հսկողու-
թիւնը :

Ս. Սուլիմ

տեղի կ'ունենան, եւ հետեւաբար ամէն անհատ կը զգայ այս ամէնը ու ըստ այնմ կը գործէ : Պատրիարքարանը ինքզինքը չէզոք հռչակելով ի՞նչ ըրած պիտի ըլլայ, սա միայն որ ուղղակի կերպով հայու թեան աթոռները պիտի շատնան Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ, ի՞նչ կերպով, սա կերպով որ բնականաբար անոնք միայն պիտի կրնան ուղղեցոյց ըլլալ, որոնք որ կրնան գործել՝ եւ այս կերպով ապագայի ըսի ըսաւներու առիթ չպիտի տրուի, հետեւաբար ազգը ներկայացնող անձեր, լաւագոյն պայմաններով ընտրուած ըլլալով, իրենք պէտք է ընեն ինչ որ հարկ է այս նպատակին յաջողութեան համար : Հայկ էֆ. խօսաւորեան Յոյները օրինակ բերաւ մեզի. անոնք տարբեր կերպով կը վարուին եւ շատ միջոցներու կը գիմեն, մենք պէտք է թողունք այս խնդիրը քաղաքական կուսակցութեանց, որպէս զի անոնք վարեն այս ընտրութեան գործը, ըստ իս այս է լաւագոյն միջոցը :

ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Վարչութիւնը չեզոք հռչակած է ինքզինքը : Ես խոհեմ քայլ մը կը նկատեմ այս ձեռնարկը, իսկ երկրին մէջ գործող քաղաքական կուսակցութիւններէ մէկուն յարելու քաղաքականութիւնը փաստակար կը նկատեմ մեր շահերուն : Ըսուեցաւ նաեւ որ կառավարութիւնը Յունաց Պատրիարքարանին կարեւորութիւն կուտայ մինչդեռ նոյն կարեւորութիւնը չտար մեր Պատրիարքարանին : Ամէնքս ալ գիտենք սակայն որ մեր եւ Յունաց Պատրիարքարանի դիրքը բոլորովին տարբեր են իրարմէ, օրինակի համար տեղեր կան ուր յոյն ժողովրդեան ընդհանուր ազգաբնակչութեան հետ համեմատութիւնը 100ին 80 է, մինչդեռ մեր համեմատութիւնը 100ին 20 է եւ այս գիտակցութեամբ էր արդէն երբ Պուշօ էֆ կ'ըսէր որ եթէ զիս մէկ դռնէն վռնաւք, ես միւս դռնէն ներս պիտի մտնեմ : Հետեւաբար ի՞նչ կը մնայ

ընել, աշխատիլ որ իւրաքանչիւր խմբակցութեան, կաղմակերպութեան եւ յարանուանութեան ներկայացուցիչներէ կազմուած մարմնոյ մը միջոցաւ վարենք լիարական պայքարը : Բայց որչափ շատ ըլլան այս ներկայացուցիչները, այնչափ իւրար չպիտի հասկնանք, հետեւաբար հսկան հոգի կը բաւէ : Գանք քաղաքական կուսակցութեանց, մենք չենք կրնար անոնք բռնել գուրս նետել մեր մէջէն բայց եւ այնպէս անոնք ալ յանուն ազգին բանակցելու բնաւ իրաւունք չունին՝ արդէն կուսակցութիւն կուսակցութեան հետ կը բանակցի եւ ասկէ կ'արելի չէ հետեւեցնել թէ յանուն ազգին կը գործեն, իսկ կառավարութեան գլուխ գտնուող Իթթիհատական մը, օրինակի համար՝ այդ պաշտօնին մէջ կուսակցական գործիչ է : Կուսակցութիւնը տարբեր է քաղաքական կաղմակերպութիւնէն, ու ամէնքս ալ կը խոստովանինք քաղաքական կաղմակերպութեանց դերը : հետեւաբար այս ընտրական գործին մէջ ալ պէտք ունինք քաղաքական կաղմակերպութեանց, որոնք չեմ կարծեր որ ազգային շահերը նկատի չառնեն : Մենք առ առաւելն Պոլսոյ ընտրութեան համար կրնանք բանակցել ու համաձայնիլ ու եւ է կուսակցութեան հետ, իսկ գաւառը մեզմէ հրահանգ չսպասեր, անոնք ապուշ չեն ու ի հարկին մեզի դաս ալ կրնան տալ : Կ'աղաչեմ որ այս խնդիրը երկար բարակ չծեծուի ու ազգին ամէն տարրերը միանալով ազգին բաղձանքները գլուխ հանենք :

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Վաւման էֆ. իր խօսքերուն մէջ կարգ մը յայտնութիւններ ըրաւ : Ասոնցմէ մէկը այն էր որ կուսակցութիւնները այսօր յաղթող կ'ըլլան վաղը կը պարտուին ու չղթայի կը զարնուին : Ուրեմն հոս չվիճարանինք այս խնդրոյն վրայ այլ ամէնքը մէկէն desavouer ընենք : Իսկ եթէ պիտի մտածուի ապահով ճամբու մը վրայ, այդ ճամբան ալ այն է որ եթէ հետեւինք մէկ

կուսակցութեան, կը վախցուի որ օր մը անոր իյնալովը միւս կուսակցութիւնը վրէժ առնէ, հետեւաբար փոխանակ հետեւելու այսպիսի վտանգաւոր ուղղութեան մը, աւելի լաւ կ'ըլլայ անշուշտ որ 2—3ուկէս միլիոն հայութեան թիւին համապատասխան երեսփոխաններ ունենալու աշխատութիւն երեսփոխանական, վարչական ժողովներով, առանց յակելու Իթթիհատի կամ Իթիլաֆի, այսինքն մէկ կամ միւս կողմ : Ես այս կերպով աշխատելուն մէջ ոչ միայն ու եւ է վտանգ չեմ տեսներ, այլ եւ աւելի ապահովութիւն ու ազգին քուէով ընտրուած երեսփոխաններ անուանելու կարելիութիւն :

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ատենական գործողութեանց համար սահմանեալ ժամանակը անցաւ...

Ա. ԱԼՊՈՅԱՃԵԱՆ ԷՖ. — Եթէ օրակարգ պիտի անցնի խնդիրը այն ատեն կը վիճարանինք, այսօր այսչափ բաւական է :

ՉԱՅՆԵՐ. — Այո, այո :

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ուրեմն այս խնդրոյ մասին ներկայացուած բանաձեւները հետըզհետէ կարդանք :

(Ատենադպիր էֆ. կարդաց հետեւեալ բանաձեւները).

ԲԱՆԱԶԵԻ

Ազգային ժողովը հաւանութիւն յայտնելով Վարչութեան՝ որ որոշած է պաշտօնապէս չմիջամտել Օսմանեան Խորհրդարանի հայ մէկուսներու ընտրական պայքարին :

Նոյնպէս հաւանութիւն յայտնելով այն անպաշտօն նախաձեռնութեան, որով հրաւեր ուղղած էր զանազան քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,

ինչպէս նաեւ հայ կաթոլիկ եւ բողոքական ազգայիններու, ընտրական յանձնախումբ մը կազմելու :

Փափաք կը յայտնէ որ Վարչութիւնը այլեւս իր դերը լրացած համարելով, ըստ իր որոշման, բոլորովին չէզոք մնայ Օսմանեան Խորհրդարանի ընտրութեանց մէջ եւ անոնց հոգը թողու վերոյիշեալ ժամանոյն :

Մուանդ Օսեան

Ազգային ժողովը լսելով Օսմ. Խորհրդարանի համար Հայ Երեսփոխաններ ընտրելու խնդրոյն վրայ եղած վիճարանութիւնները, կը յայտարարէ թէ ինքը կը փափաքի որ Պատրիարքարանը եւ Ազգ. Վարչութիւնը իրենց բոլոր ուժով աշխատին Հայոց թուոյն ճիշդ համապատասխան չափով Հայ Երեսփոխան ընտրել տալու մասին հարկ եղածն ընել : Իսկ գանտիտաներու մասին ոյժ տալ բոլորովին չէզոք անձերու, որպէս զի մէկ կամ միւս կուսակցութեան յաղթած ատենը ազգային շահերը չվտանգուին :

Մարկոս Նաթանեան

Ժողովս ինկատ առնելով խնդրոյն զուտ քաղաքացիական հանգամանքը, կը յանձնարարէ հետեւիլ 1908ի ընտրութեանց առթիւ ընդունուած դրութեան :

Ազգ. Երեսփոխանք

Պ. Փափազեան Ա. Յ. Դասպաբեան

Ժողովը լսելով Օսմ. Երեսփոխանախոսալիկայ ընտրութեանց մասին Վարչութեան տուած բացատրութիւնները, կատարելապէս կը հաւանի վարչական տնօրինութեանց եւ կը հրաւիրէ Վարչութիւնը շարունակել իր վերին հսկողութիւնը :

Ս. Սուլիմ

Ժողովը լսելով Վարչութեան տեղեկատուութիւնը յետ երկար վիճաբանութեան, երեսփոխանական ընտրութեան առթիւ ու եւ է որոշում կամ ձեռնարկ իր իրաւասութիւնէն դուրս նկատելով, կ'անցնի իր օրակարգին:

Ս. Մ. Քեաթիպեան Ա. Վաւանան

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Բանաձեւերը մէկէ աւելի ըլլաւով. անոնց վրայ համաձայնելու համար 5 վայրկեանի դադար մը կուտանք:

(Դադարէն յետոյ)

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Բանաձեւերը անգամ մըն ալ կը կարգանք ու կը քուէարկենք, բայց փափաքելի է գիտնալ թէ Վարչութիւնը ասոնցմէ որո՞ւ նախապատուութիւն կուտայ:

Տ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Քեաթիպեան եւ Վաւանան էֆէնտիներու բանաձեւին նախապատուութիւն կուտանք, եւ կը փափաքենք որ նախ անիկայ քուէարկուի:

ՀԱՅԿ ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ ԷՖ. — Այս մասին Վարչութեան կարծիքը հարցնելու հարկ չկայ:

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ ԷՖ. — Ընդհակառակը, ասիկայ այնքան պատասխանատու գործ մըն է որ Վարչութեան իրաւունքն է պնդել ու եւ է բանաձեւի վրայ եւ մեր ժողովու պարագային հրաժարիլ:

Տ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Սուին էֆ. բանաձեւը ընդունելի կ'ըլլար Վարչութեան, եթէ վերին հսկողի դեր չի տար մեզի, այդ գործը չընդունիր Վարչու-

թիւնը, հետեւաբար կը մերժէ այդ բանաձեւը:

(Ատենապետ էֆ. մի առ մի քուէի դնելով բանաձեւները Վաւանան էֆ.ի բանաձեւը մերժուեցաւ 17ի դէմ 22 քուէով, Դասպարեան—Փափազեան էֆ.ներու բանաձեւը 3 քուէ, Նաթանեան էֆ.ի բանաձեւը 1 քուէ, Օտեան էֆ.ի բանաձեւը 7 քուէ, Արամեան էֆ.ի բանաձեւը 1 քուէ ստացան, իսկ Սուին էֆ.ի բանաձեւը ընդունուեցաւ 13ի դէմ 23 քուէով):

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ ԷՖ. — Այս բանաձեւը ընդունուելով հանդերձ, կը պնդեմ որ Ազգ. Սահմանադրութիւնէն եւ այս ժողովին իրաւասութիւնէն դուրս է միջամտել ընտրական պայքարին ու եւ է կերպով:

ԶԱՅՆԵՐ. — Կը բողոքենք, ժողովին քուէարկութեան դէմ իրաւունք չունի առարկութիւն ընելու:

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ժողովը կը բողոքէ և ես իրաւացի կը գտնեմ այդ բողոքը ու զձեզ ի կարգ կը հրաւիրեմ Վաւանան էֆ. որ կ'ըսէք թէ Սահմանադրութիւնէն դուրս է միջամտել այս խնդրոյն: Ուրեմն ժողովը ընդունեց Սուին էֆ.ի բանաձեւը:

Լ. ՍԵՂՈՍԵԱՆ ԷՖ. — Ես կ'ընդգծեմ որ Վարչութիւնը մերժեց այդ բանաձեւը ուրեմն ծանր կացութիւն մը ստեղծուեցաւ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Իրենց գիտնալիք դործն է:

(Ատենանը փակուեցաւ ժամը 5ուկէսին):

Ատենադպիր
Վ. ԹԷՔԵԱՆ
Ատենապետ
Մ. ԱԶԱՐԵԱՆ

